

Direktørens orientering til Kirkemøtet 2014

Kjære delegater – dere har alle fått Årsrapporten for 2013 tilsendt, og kjenner til Tilstandsrapporten fra Kifo – Stiftelsen kirkeforskning.

Disse publikasjonene gir til sammen et godt bilde av hva som skjer i vår kirke.

Jeg vil i min orientering gi noen supplerende opplysninger, særlig på de sakfeltene der det er skjedd viktige ting etter årsskiftet.

Også styringssamtalene med alle bispedømmer nå i mars er et bakteppe for dette.

Men la meg starte i en annen ende: Journalist og fripenn Sven Egil Omdal skrev om *Den brysomme kirken* i en kommentar som sto på trykk i flere aviser 1. mars.

Omdal trakk fram en rekke saker der kirken har stått fram og tatt stilling, for miljø og klima, for asylsøkere og fattige tilreisende, for undertrykte homofile og urfolk. Omdal skriver:

«Når noen fryser, gråter eller er redd for den norske statsmakten, står det stadig oftere en biskop eller en kristelig generalsekretær i nærheten og tilbyr varme, trøst og kraftig protest.»

Og han avslutter slik: «Når børsen herjer med verden, er det ekstremt oppmuntrende at protestene fra katedralen lyder stadig sterkere.

En sann kirke må være ubehagelig for de harde, de griske, de likegyldige og de alvorlig mette. Oss.»

Stavanger Aftenblad har utstyrt kommentaren med en oppfordring til leseren om å si hva hun synes om kirkens brysomme engasjement.

80 prosent svarer ja til at kirken bør si sin mening om dette.

Selv om 80 prosent av befolkningen neppe setter pris på en brysom kirke.

De fleste av oss liker dessuten brysomheten best når vi kan slutte oss til budskapet.

Men i Grunnlovsåret er det fint å få et utenfra-blikk som ser oss og som melder om en kirke som oppfører seg som om den er *Fri til å tale, tro og tjene*.

Medlemsutvikling og dåp

Den foreløpige årsstatistikken for 2013 fra Statistisk sentralbyrå slippes i midten av mars, og vi får alltid en del oppmerksomhet om tallene da.

Ofte er dette en litt strevsom øvelse, for tallene har en tendens til å være synkende.

Det er fristende å lete etter både reelle og kanskje mer søkte lyspunkter, og årets lyspunkt er at andelen konfirmanter har økt sammenliknet med 2012.

Vi tror sammenhengen mellom trosopplæringen for øvrig og konfirmasjon har positive ringvirkninger.

De foreløpige tallene bekrefter ellers tidligere tendenser: *Andelen* av befolkningen som tilhører Den norske kirke går ned.

Dette skyldes i stor grad at befolkningsøkningen er større i grupper av befolkningen som ikke tilhører Den norske kirke.

Antallet mennesker som tilhører Den norske kirke er gledelig stabilt.

Vi bør imidlertid følge dåpstallene nøye.

Det er i dåpen Gud tar imot oss og frelser oss.

Der innlemmes vi i den kristne kirke.

Oppslutningen om dåpen er fortsatt høy blant Den norske kirkes medlemmer.

Nærmere 80 prosent av medlemmene velger å døpe barna sine når de er små.

Ved sjuårsalderen er 86 prosent av medlemmenes barn døpt, ifølge Kifo.

Men tendensen er at det ikke lenger er like selvsagt å velge dåp.

Dåp er verken sosialt eller kulturelt nødvendig.

Det er positive sider ved dette.

Dåp er et valg, og for unge foreldre som velger dette, er det et positivt begrunnet valg.

Kirken må holde fram og anerkjenne de positive begrunnelsene.

Lavere oppslutning om dåpen er bekymringsfullt da kirkens kontakt med både barnet og familien gjerne etableres med dette første møtet.

For ti år siden lå andelen døypte i prosent av fødte på 80 prosent, og dette tallet ser ut til å ha sunket til nærmere 62 prosent.

Vi skal imidlertid være nøye med å presisere at vi her snakker om døypte i Den norske kirke.

Et økende antall barn – og voksne – døypes i andre kristne sammenhenger.

Den norske kirkes døypestall er derfor ikke dekkende for døypte i Norge.

Mange av oss har erfart at døypsfølgene er mye større nå enn de var tidligere.

Ofte fyller et enkelt døypsfølge flere kirkebenker.

Med flere døypsbarn bidrar disse festkledte til godt besøkte gudstjenester.

Det er selvsagt svært gledelig at mange familier gjør dåpen til en festdag.

Men vi bør også være oppmerksomme på omkostningene: For noen kan forventningene til feiring oppleves krevende.

Kanskje velger noen bort dåp fordi kravene til festlighetene rundt dagen blir overveldende.

I styringssamtalene har vi hørt eksempler på at førstelinjetjenesten ikke fungerer godt nok.

Foreldre som ønsker dåp, opplever at det er vanskelig å komme i kontakt med kirken.

Det er få døypsøndager og lite fleksibilitet når det kommer til å finne datoer.

Hvis dette er situasjonen, er det kritisk.

Når folk kommer til kirke med sine nyfødte, skal de ønskes velkommen på en inviterende måte.

Dåp og døypestall angår alle menigheter i Den norske kirke.

Nedgang finnes i alle bispedømmer.

Til dette trenger vi mer eksakt kunnskap om hvorfor noen foreldre velger dåp og andre ikke.

Vi trenger også mer kunnskap om hvorfor ungdom – og voksne – velger dåp.

Rekruttering til dåp henger nært sammen med konfirmasjonsarbeidet.

Vi ser at de som velger bort konfirmasjonen heller ikke velger dåp for barna sine.

Og de som har en god erfaring med konfirmasjonstiden, velger å døype barna sine.

Det er oppmuntrende for oss at konfirmasjonstallet øker.

Døypestall og medlemsutvikling har også vært tema for styringssamtalene mellom departementet, Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene nå i vår.

Vi kan gjøre mye på nasjonalt og regionalt nivå, men det er uten tvil i den lokale menigheten de gode relasjonene må bygges - relasjonene som gjør at unge foreldre bringer sine barn til dåp.

Dåp må også løftes fram i folks bevissthet gjennom målrettede kommunikasjonstiltak.

Sammen med folk fra flere av bispedømmene er vi i gang med å planlegge en større døypsmobilisering.

Trosopplæringsreformen

En praktisk konsekvens av at dåp velges bort, er at barnet ikke automatisk blir invitert med i kirkens trosopplæring.

Noen ganger kan menighetenes arbeid med trosopplæring tjene som motivasjon og begrunnelse for dåp.

Statsbudsjettet 2014 ga en økt tildeling på 83 millioner kroner til trosopplæring i Den norske kirke.

Samlet tildeling er på 315 millioner kroner.

Nå får alle menighetene penger fra reformen.

Dette er en milepæl!

Gjennom trosopplæringsreformen er kirken utfordret på en ny måte til å være kirke for alle døpte.

La meg også understreke betydningen av sammenhengen mellom trosopplæring for alle og kirkens kontinuerlige barne- og ungdomsarbeid.

Samvirke og samarbeid mellom barne- og ungdomsorganisasjoner og menigheter har vært et av kjennetegnene på vekst i dette feltet i mange tiår.

Slik er det også i dag.

Kirkeordning

Kirkeordning og veien videre for Den norske kirke mer fristilt fra staten, er noe jeg også i år vil bruke litt tid på.

Det både paradoksale, men også fine, er at vandring på denne veien fordrer nær samhandling mellom staten, ved Stortinget og regjeringen, og kirken, ved Kirkerådet og Kirkemøtet.

Situasjonen krever klokt kirkepolitisk arbeid begge steder.

Og som Kirkerådets leder understreket i sin tale her i går: det er viktig at ånden fra kirkeforliket fortsetter å prege politisk håndverk og fotarbeid videre.

I likhet med endringer i Grunnloven, er endringer i kirkens ordning noe som bør ha bred tilslutning og virke samlende.

Kirkemøtet har lagt opp til at den videre prosessen planlegges som to faser, la meg starte med fase 1.

Fase 1: Kirkemøtet vedtok i fjor å be regjering og Storting om at det så raskt som mulig etableres et nasjonalt rettssubjekt for Den norske kirke og en overføring av arbeidsgiveransvaret for prester og de ansatte i de kirkelige råd.

Denne bestillingen ekspederte Kirkerådet til regjering og Storting tidlig i mai 2013.

Etter valget i høst fikk kirkedepartementet politisk mandat fra den nye politiske ledelsen til å utrede konsekvensene av Kirkemøtets anmodning.

Dette kalles i departementets språkbruk en forvaltningsreform for et tydelig skille mellom stat og kirke.

Tidslinjen fremover er slik at Kirkemøtet neste år, etter departementets plan, vil få en høringssak om de nødvendige endringer i kirkeloven.

Endringer i kirkeloven ventes å bli vedtatt av Stortinget våren 2016 – og kan tidligst tre i kraft i januar 2017.

Årets oppfølgings sak her på Kirkemøtet er saken om arbeidsgiverorganisering.

Denne handler om å forberede at *rettssubjektet* Den norske kirke overtar som arbeidsgiver for virksomhetene som i dag er statlige.

Det handler om ca. 1300 prester og 300 tilsatte i bispedømmene og Kirkerådet.

Det handler om alt fra hovedavtaler og tariffavtaler til pensjonsordninger og til administrative systemer når vi overtar alt økonomisk / administrativt arbeid fra staten.

Så til fase 2 – som dreier seg om ytterligere endringer i kirkens organisering og arbeidet for en mer kortfattet kirkelov.

Kirkerådet har kommet langt i å forberede et Veivalgs-dokument som det nyvalgte Kirkemøtet skal behandle i 2016.

Forut for dette vil det i 2015 bli en bred høring.

Saken om Den norske kirkes grunnlag, som vi behandler på dette Kirkemøtet, er den første start på arbeidet med ny kirkeordning i fase 2.

Kirkepartner

Den norske kirkes IKT-strategi har som visjon å samle hele Kirke-Norge til ett IKT-rike.

Nå nærmer vi oss veldig.

Kirkens IKT-leverandør, Kirkepartner, er etablert og leverer IKT-tjenester til bispedømmerådene, Kirkerådet og Fellesrådet i Oslo.

Fra august i år er vi klare til å tilby løsningen til stadig flere fellesråd.

Målet er å samle alle kirkelige organer i samme nettverk.

På innholdssiden har det også skjedd mye det siste året, takket være at vi er tilført betydelige økonomiske ressurser fra staten til å utvikle tjenlige løsninger.

Det dreier seg da om:

- Det første som går på lufta er nye nettsider for hele Den norske kirke. Kirkemøtet vil få en førpremiere her på mandag. Da skal dere få se de nye sidene til Moss kirkelige fellesråd og menighetene Moss og Jeløy.
- 2-veisintegrasjon mellom lokale fagsystemer og medlemsregisteret er etablert og i drift.
- Intranett som en ny felles arena for samhandling vil være klart i løpet av 1. kvartal neste år.
- Nye og enklere rapportering for trosopplæringen kommer i løpet av året
- Sak/arkivløsning vil bli tilgjengelig sammen med intranettet
- Stadig nye applikasjoner vil bli tilgjengelig fra Kirkepartner, f.eks. regnskap, lønn, personal ol.

En ny teknologisk plattform gir hele Den norske kirke en unik mulighet for samhandling og kostnadseffektiv drift.

Dette er et kraftfullt virkemiddel når vi sammen skal utvikle innholdet i kirken, og sørge for best mulig organisering av kirken frem mot 2020.

Salmeboka

Etter mange års arbeid og vurdering av flere tusen salmer, ble ny salmebok lansert i oktober 2013 og tatt i bruk i mange menigheter 1. søndag i adventstiden.

Nær 100 000 salmebøker ble solgt på slutten av 2013, og over 25 000 har gått ut fra forlaget så langt i år.

I en spørreundersøkelse blant proster, har vi spurt hvorvidt deres menigheter har tatt i bruk Norsk salmebok 2013.

Med alle forbehold om at disse menighetene er representative, har nær 80 prosent avholdt menighetsmøte hvor de bestemte seg for å ta i bruk den nye salmeboka.

Salgstallene tyder på at allerede halvparten av landets menigheter har tatt Norsk salmebok 2013 i bruk.

Evaluering av gudstjenestereformen

Kirkerådet behandlet på septembermøtet saken «Status for gudstjenestereformen» (KR 32/13) og fattet vedtak med blant annet følgende punkter:

- Det utarbeides en veiledning med orientering og råd til menighetene vedrørende utprøving og bruk av den liturgiske musikken.
- Kirkerådet gir menighetene hjelp til å systematisere erfaringer med gudstjenestereformen.
- En evaluering av gudstjenestereformen legges frem for Kirkemøtet 2017.

På bakgrunn av dette er det sendt ut en veiledning med orientering til (menighets)rådene om den liturgiske musikken.

Det er satt i gang flere forskningsprosjekter knyttet til gudstjenestereformen.

Ulike faginstitusjoner samarbeider om et større evalueringsprosjekt.

Her har Kirkerådet gitt midler og stilt spørsmål med tanke på å samle og systematisere erfaringer fra reformen ble startet.

Rekruttering

Kirkens fremtid er avhengig av at mennesker blir utfordret av kirkens tro og kjenner kallet til å formidle evangeliet.

Det betyr at folk må se på kirken som en aktuell og attraktiv arbeidsplass.

Kirken konkurrerer om arbeidskraften med en rekke offentlige og private virksomheter i et stramt arbeidsmarked, og det er mange utdanningsinstitusjoner som gjør seg lekke for ungdom som skal velge utdanning.

Det offentlige bruker mange titalls millioner årlig på rekrutteringskampanjer for å sikre fremtidens arbeidskraft til skolen, barnehagene, forsvaret og helsevesenet – samt realfagsdrevne studier.

Kirken har så godt som ingen slike ressurser i dag.

En stor andel av presteskapet nærmer seg pensjonsalder. Utdanningene til diakon, kantor og kateket er små og sårbare.

Dette er utfordrende og til dels alvorlig.

Mange er opptatt av og har ansvar for rekruttering til kirkelige utdanninger og stillinger i Den norske kirke.

Både arbeidsgivere, utdanningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner gjør mye viktig arbeid.

Likevel ser vi altså at det er behov for å styrke dette arbeidet med en tydeligere og mer målrettet satsning.

Kirkerådet mener tiden nå er for en sterkere samlet ledelse av rekrutteringsfeltet.

Vi må vi skape forståelse hos bevilgende myndigheter for at et helhetlig rekrutteringsansvar krever friske penger.

Samisk kirkeråd

Samisk kirkeråd rapporterer om en gledelig utvikling i skjæringspunktet mellom ungdomsarbeid og trosopplæring.

Med både ungdomsrådgiver og trosopplæringsrådgiver på plass i Tromsø, har man nå kommet langt i å realisere nye tiltak som er forutsatt i Strategiplan for samisk kirkeliv. Et samlingsbasert samisk kirkelig ungdomsarbeid ble etablert i løpet av 2013 med en kjerne av ca. 15 ungdommer som følger arbeidet.

Ungdomsledere derfra deltok på Nasjonal samisk konfirmasjonsleir.

Denne nasjonale leiren ble arrangert for første gang 13.-16. mars i år.

19 konfirmanter deltok fra en stor bredde menigheter fra nord til sør.

At vi nå er i gang med dette, gir grunn til større optimisme.

Det gir grunnlag for å bygge konfirmantarbeidet videre ut og skaper en ny rekrutteringssituasjon for samisk kirkeliv.

Misjon

Kirkemøtet ba i 2012 Mellomkirkelig råd bringe impulser fra internasjonal og økumenisk misjonstenkning ut i menighetene.

Dette ble fulgt opp gjennom å lage heftet «Misjon til forandring».

Mellomkirkelig råd og Samarbeid Menighet og Misjon reiser rundt til bispedømmer og deltar på arrangementer på teologiske læresteder.

I vår har en «misjonsturne» startet opp i Bjørgvin bispedømme.

Turneen er et samarbeid mellom Bjørgvin bispedømme, Kirkens Nødhjelp, Samarbeid Menighet og Misjon og Mellomkirkelig råd.

Når alle aktørene deltar *sammen* på disse arrangementene, får vi synliggjort hvorledes evangelisering og diakoni hører sammen, slik det ble uttrykt av Kirkemøtet i 2012.

Kirkemøtet i 2012 oppfordret også organisasjonene i Samarbeid Menighet og Misjon om å styrke sitt økumeniske engasjement.

Mellomkirkelig råd tok derfor initiativ til at generalsekretærene i misjonsorganisasjonene reiste til Genève i våren 2013 for å bli bedre kjent med de økumeniske organisasjonene.

Det er et mål at norske misjonsorganisasjoner igjen skal få et tettere samarbeid både med Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråds kommisjon for misjon og evangelisering.

Klima

I forkant av stortingsvalget i 2013 ble Den norske kirke med i Klimavalg 2013.

Kampanjen fikk bred oppslutning blant kirkesamfunn og kristne organisasjoner, og den markerer et gjennombrudd i det økumeniske klimasamarbeidet i Norge.

Klimavalg 2013 etablerte en ny forståelse for kirkens rolle i klimaarbeidet i Norge.

Misjonsorganisasjonenes erfaringer med hvordan klimaendringene ødelegger livsgrunnlaget for de mest utsatte menneskene på grasrota i samarbeidslandene, ble viktig for det kirkelige klimaarbeidet.

Skaperverk og bærekraft-prosjektet er særdeles viktig i denne sammenhengen.